

Klaus Berger
Wolfgang Beinert
Christoph Wetzel
Medard Kehl

Podobe nebes

Zgodovina onstranstva
od Svetega pisma do danes

ZALOŽBA
DRUŽINA

6 **Predgovor** *Ulrich Sander*

9 **Uvod: Dve podobi nebes**

Christoph Wetzel

13 **Nebesa – svetopisemska osnova**

Klaus Berger

13 **Uvod** *Christoph Wetzel*

15 **Stvarjenje in razodevanje Boga**

15 Vidna in nevidna nebesa

15 Bog neba

16 Nasprotja neba

16 Zgodovina neba

16 Zemljepis neba

17 Kakor na nebu tako na zemlji

21 Nebo je mesto

21 Nebo kot knjiga

22 Prebivalci nebes

25 Gore kot vrata v nebo

26 Nebo kot zagrinjalo in zagrinjalo v nebesih

28 Razodetje z neba

29 Razodevanje božje jeze in sodbe iz nebes

30 **Od zgoraj navzdol**

30 Padec angelov po 1. Mojzesovi knjigi 6

30 Satanov padec z neba

33 Očenaš

34 Mučeništvo

34 Bog pride iz nebes dol med ljudi

37 Nebeški Jeruzalem se spusti na zemljo

38 **Od spodaj navzgor**

38 Blaženi

38 Nebesa kot bivališče mrtvih

38 Povzdigovanje oči in rok

38 Nebeška lestev

39 Dviganje v nebo

42 Potovanje v nebesa

42 Vnebovzetje

42 Povzetek

45 **Zgodovina nebes**

Wolfgang Beinert

45 **Uvod**

46 **Predigra k nebesom**

46 Rojstvo nebes

48 Imajo nebesa zgodovino?

50 Hermenevtika nebes

59 **V nebesih ...**

59 Predkrščanske zgodbe o nebesih

Zaratustra – Egipt – Grško-rimska nebesa

68 Nekrščanske predstave o nebesih

Islam – Budizem – Hinduizem

74 Krščansko nebo

Merjenje onstranstva – Nebesa na zemlji –

Bog v nebesih – Prava ljudska nebesa –

Nebesa na zemlji

112 **... tako na zemlji?**

112 Nebesa niso pomembna

116 Ob koncu zgodovine nebes

119 **Ikonografija nebes**

Christoph Wetzel

119 **Uvod**

120 **Miti o stvarjenju**

120 »V začetku je Bog ustvaril nebo in zemljo«

126 Bogovi neba in sonca

130 Krožno ponavljanje ustvarjanja

132 Mandala

134 Stupa in pagoda

136 **Sfera in zodiak**

136 Nebesna krogla

138 Živalski krog

140 Atlas nosi nebo

142 Galaksija

145 Zvezdni nebesni svod

146 Simbol vladanja svetu

148	Nebesni prt
150	Feb Apolon in Sol invictus
152	Predeli neba in bogoslužne stavbe
152	Arhitektura sveta
154	Nebesna kupola
158	Gotska metafizika svetlobe
160	Nebeška lestev
163	Nebo se odpre
164	Onstranstvo
164	Skupnost svetnikov
166	Vstopanje v nebesa
168	Zgodbe o nebesih
168	Janezovo Razodetje
170	Apokaliptična žena
172	Sprejemanje v nebesa
176	Potovanje v nebesa
182	Znamenja na nebu
182	Preobrat časov
185	Zagonetna znamenja
186	Podobe neba kot znamenja v novem veku

197 Nebesa – sporočilo krščanskega upanja

Medard Kehl

197	Uvod
199	»Bog biva v nebesih«
199	Nebesa in zemlja
199	Nebesa: »bivališče Boga« v njegovem stvarstvu
199	Nebesa: razgibana resničnost
201	»Priti v nebesa«
201	Vprašanje o usodi mrtvih
201	Spiritistična radovednost
203	Odgovori filozofije
203	»Nesmrtnost« v krščanstvu

205	»Kandidata za nebo«: duša in telo
205	Temelji krščanskega izkustva smrti
205	Izročilo odgovora krščanske vere
206	Duša, telo in »vstajenje mrtvih«
209	V preddverju nebes: sodba in vice
209	»Spet bo prišel na oblakih neba«: sodba
210	Posebna in poslednja sodba
210	Vice: predstopnja do nebes
217	»Nebesa ali pekel« – nista enakovredni možnosti
217	Popačene podobe nebes
217	»Nebesa« božja ljubezen sprave in doplnitve
217	»Pekel«: ni druga možnost od »nebes«
221	»Nebesa se odpirajo vsem«
221	Trije dejavniki dopolnitve
222	Kozmični Kristus
222	Praznovanje brez konca: predokus
224	Opombe
230	Bibliografija
231	Viri ilustracij
232	

Str. 2: Andreas Mantegna, »Oculus«, dokončana 1474, premer 269 cm; Mantova, Palazzo Ducale.

Iluzionistična freska v Camera degli sposi, spalnici knežjega para, »odpira« strop. Mantegnov naročnik je bil mejni grof Ludovico Gonzaga.

Predgovor

Otroci neba smo. Kot k človekovi telesnosti sodi sposobnost pokončne hoje, tako je naravnost navzgor del naše prvotne duševnosti: nebo je kratko malo »onstranstvo«. Zgodovina verstev nam o tem priča tako, da osrednjo vlogo pripisuje nebesnim božanstvom. Razlikovanje vesoljnega, naravnega neba (»sky«) od metafizičnih, onstranskih nebes (»heaven«) nikakor ni moderna iznajdba. V zgodovini predstav o nebu sega tja v svetopisemske čase.

Ta knjiga pripoveduje o »zgodovini nebes«. *Klaus Berger* nas povede k svetopisemskim začetkom in njihovi trajni izpovedi. *Wolfgang Beinert* prehodi zgodovino razmišljanja o nebesih na Zahodu – od krščanskih začetkov in nekrščanske predzgodovine, preko novega veka do današnjega časa. Obenem se njegov pogled kratko ustavi tudi pri nekrščanskih predstavah o nebesih. *Medard Kehl* zastavlja vprašanje o resničnosti podob in njihovem spreminjanju: kakšno podobo onstranstva bi mogli zagovarjati danes? *Christoph Wetzel* razišče obilje ohranjenih podob in njihovo spreminjanje prav do modernih časov. Sestavil je tudi slikovno opremo knjige in pojasnila k slikam.

»Kakor na nebu, tako na zemlji.« Ta pradačni stavek iz verske zgodovine nebes opisuje, kako je človek, ki ga je oblikovalo Sveto pismo, doživljal sebe: kot središče pretresljivega dogajanja, kjer se odrešilno gospodovanje nebeškega boga bori, da bi se uveljavilo na zemlji. To razgibano dogajanje izraža slika Hieronima Boscha »Janez na Patmosu«. Pogled človeka v središču slike je usmerjen navzgor. Z neba se mu razodeva božje znamenje apokaliptične žene (Janezovo Razodetje pogl. 12). Na diagonali slike stojita svetli angel in temni demon. S tem je opisan oder in osebe dogajanja. *Klaus Berger* pravi, da gre tu za tisto, kar krščanstvo razume pod geslom »nebesa«: za dokončno zmago Boga Stvarnika nad Bogu sovražnimi silami, ki se z njim bojujejo za človekovo zgodovino in usodo.

»Kakor na nebu, tako na zemlji.« Tako bi lahko opisali preobrat, kjer ne gre več za božjo dramo, ampak za to, da se je človekovo v neskončnost razširjeno doživljanje sreče vedno bolj bližalo njegovemu središču, »nebesom«. *Wolfgang Beinert* meni, da je v renesansi bilo središče hrepenenja po nebesih srečanje z dragimi pokojniki. Nato so nebesa sama postala kraj, kjer se srečajo tisti, ki se resnično ljubijo. Nazadnje je to onstranstvo kaj malo zavarovano pred spreminjanjem v podobo upanja, da naj bi po smrti uživali največjo mogočo zemeljsko srečo.

Ob naslovnici knjige to spremembo prikazuje medaljon na stropu zakonske spalnice v vojvodski palači v Mantovi, ki jo je poslikal Andrea Mantegna. Perspektivna iluzija odprte nebesne kupole je v sredini knežje spalnice. Pav, ptica nesmrtnosti, krilati angelci – ali pa so mogoče eroti? – poveličujejo nebo popolnoma zemeljske ljubezni.

Na mogočnih baročnih stropnih slikarijah zmagoslavje slavi naturalizem nebes. Drugačen je kot na zgodnjih krščanskih ali srednjeveških podobah ali v namerno dvodimenzionalnem vzhodnem slikarstvu ikon. Popolna slikarska iluzija naravnega neba naj bi neposredno nazorno prikazovala onstranstvo. Nebo kot plesna dvorana angelov – ob vsem sijaju te onstranske slavnostne pojedine se je v novejšem času pojavil sum, da gre tu le za navadno prenašanje zemeljskega v nebesa. Nato se ikonografija in teologija nebes posvečata abstrakciji (prim. dognanja *Christopherja Wetzla* o novejših upodobitvah nebes).

Hieronymus Bosch, »Janez na Patmosu«, pribl. 1503, olje na lesu, 63 x 13,3 cm; Berlin, Umetnostna galerija

Slika k Janezovemu Razodetju povezuje nebesni svod, zemljo in onstranstvo. Poslednje v obliki odprtega neba s podobo apokaliptične žene. Z leve strani zgoraj k desni strani spodaj se spušča diagonala, ki označuje vidcu dano kontemplativno videnje. Kot srednik se pojavlja angel. Janeza bo odvedel na goro in mu pokazal novi Jeruzalem, ki bo od zgoraj poslan na zemljo. Diagonala se spodaj desno zaključuje s satanskim škratom, poslancem iz demonskega onstranstva. Zemlja je prizorišče spopada med nebeško svetlobo in ognjem teme – v ozadju je prikazana ladja v plamenih – vendar je novi Jeruzalem povezan z novim nebom in novo zemljo.

Kako naj na ta način dobimo predstavo o človekovi onstranski usodi? Medard Kehl se napoti k ohranjenim podobam »poslednjih stvari« in poskuša ugotoviti, kaj nam povedo. V praznovanju minljivega človekovega življenja se slej ko prej pojavi zemeljska podoba nebes. Dokler bo hrepenenje ljudi zadovoljilo le tisto, »česar nobeno oko ni videlo« (Pavel, 1 Pismo Korinčanom 2. poglavje 9. vrstica), se bo kljub vsem dvomom trdovratno ohranilo upanje na nebesa.

– literatura o **77**
– med umiranjem 166, **167**
– na nebu **184**, 185
– poročila, judovska
– prividi 186
videnje 13, **22**, **25**, **26**, 33 sl., 50, 90, 92, 94 104, 160, **161**, **187**, **206**
– v sanjah 64, **143**
videnje nebes **49**, **49**, 107, 139, 156
sholastično
Višnu130, **131**
višnuizem130
viteška ljubezen
vladajoči razred 108
vmesno pdročje, kraj, pokrajina, stanje 36, 56, 68, 80
vnebohod, Kristusov 42, 79, **154**, 156, 172, **173**, 174
vnebovzetje **16**, 42
– Marijino, *Assunta* 42, 170, **171**, 174, **222**
voda 16, 90, **121**
– sveža **144**
– življenja **140**
vodnik duš 64, **205**
vrata smrti 115
vrnitev v življenje **212**
vrt 69, 75, 222
– *hortus conclusus* **88**
vrt, edenski; zemeljski raj **25**, **27**, **74**, **75**, 92, 120, 123, **143**, 145, **180**, 197, **214**, **222**
vrtnice **88**, 92, 109
vstajenje **17**, **50**, **74**, **76**, **212**
– Kristusovo **78**, 79, 205, 222
– mrtvih 37, 56 sl., **58**, 74, 82, 205 sl., 207
– simbolika 150

– telesa 64, 76, 207, 210
– tistih, ki so umrli v veri v Jezusa Kristusa 37 sl.
– upanje na **45**, 76
– vera v **45**, 76
– z dušo in telesom 197
vstajenje (v islamu) 68
vstalo telo
vzgoja, nebeška 57

Wetzel, Christoph **107**
– kupola v cerkvi Naše ljube Gospe 104, 107
Weyden, Rogier van der **29**, 182, **184**
– »Avgust in Sibila« 182, **184**
– »Jezusov krst« **29**
– »Trije modri častijo Mesijevo zvezdo« 182, **184**

zagrinjalo
– kot nebesni svod **26**, **32**
– pred božjim prestolom 26-28
– v shodnem šotoru **19**
– v templju **27**, **27**, **187**
Zaharija **29**
zahvala **40**
zakon, zemeljski 107
zakonca, zakonski par **94**, 117
zakonolom, Izraelov
zakonska postelja 107
zakramenti, *sancta* 82, 158
zamaknjenje v nebesa 39, 42, 51, 170, 172, 176
zapisi del 21, 28
zapuščenost od Boga 209, 217
Zaratustra **59**, 60, **60**
Zaratustrova vera **59**, **61**
zarotovanje mrtvih 203, **203**

zasluženje 56, 60.90.96
zaveza – skrinja 19, **19**, 168 – listina **13**, **26**, 164 – tabli **13**, **26**, 164 – znamenje 189, **190**
zaveza ljubezni 92, 94
zaznavanje, čutno **49**, 189
– in zavest 190
združenja živih ljudi **91**
združenost
– moža in žene107, 109, **109**
– nebes in zemlje 158
– telesa in duše 81
Zell, Heinrich 137
zemeljska svetloba 88
zemeljsko kot nebeško
zemlja **36**, 64, 67, 142, **121**, **143**
zemlja ima obliko krogle 137, 154, 252
zemlja kot plošča 16
Zevs **136**, **140**, **143**, 176
zgodbe o nebesih 119, 168
– predkrščanske 59
zgodnjekrščanska umetnost129, 148, 150, **150**
zgodovina
– človeštva 117
– odrešenja 26, **122**, 123
– raja 49
– stvarjenja 136, 205
– teologije 96
– vere 42, 81
zgodovina nebes 16, 45, 48 sl., 54, 68, 81, 85, 116 sl.
– knjiga 22
Zimmermann, Johann Baptist **119**, 150
– stropna slika v gradu Nymphenburg **119**, 150
Zion, gora 21, 25 sl.
zlata doba 74

zlo, svobodna odločitev za 217
zmagovalec 34, **34**, 186
zmaj s sedmimi glavami 168, **170**
znaki, zvezde kot
znamenja
– na nebu 15, 22, 119, 182, 185, 186, **187**
– za nebo in pekel 57
znamenje križa T **197**, **197**
znamenje miru 190
znamenje na nebu
znamenje prihodnjih dogodkov
zodiak gl. živalski krog
zrenje nebes, mistično
zunani dražljaji 190
zvezde
zvezde 13, **15**, 16, 21 sl., 26, 48, **55**, 56, 65, 88, **121**, **123**, 136, 138, 142, 145, 154, 170, 181,182, 193, **212** **213**
– ustvarjene 4. dne **156**
– čaščenje 182
zvezde stalnice 137, **181**
zvezdni šotor 145
zvijanje nebesnega oboka 9, **16**, 45
zvitek, rokopisni **16**, 45, 148

živalski krog, zodiak **22**, 136, **136**, 138, **138**, 139 sl., 168
– znaki **22**, **127**, 136
življenje
– izpolnitev / neuspeh 57
– nadaljevanje 46, 54
življenjska radost 101
življenjski nauk 65
životarjenje senc 46, 70

Podobe nebes

Zgodovina onstranstva
od Svetega pisma do danes

Bilder des Himmels

Die Geschichte des Jenseits
von der Bibel bis zur Gegenwart
© 2006 by EMB-Service for Publishers,
Adligenswil / Lucerne

Vse pravice pridržane. Vsak odtis (tudi delni) kot vsako razmnoževanje besedila je dovoljeno samo s poprejšnjim dovoljenjem založbe.

© Slovenska izdaja DRUŽINA d.o.o.

1.izdaja

Prevod: Marko Urbanija

Jezikovni pregled: Marija Bratina

Odgovarja: dr. Janez Gril

Grafična priprava: Družina d.o.o.

Naklada: 2.000 izv.

Tisk: Tiskano v Sloveniji, januar 2009

Vse podatke o knjigah založbe Družina dobite na

Spletni strani **www.druzina.si**

CIP